

Uredništvo i uprava
ZAGREB, MASARYKOVA 28a
Telefon 67-8u

Uredništvo in uprava
za Slovenijo in slovenski del
Julijske Krajine
LJUBLJANA, Erjavčeva 4a

ISTRA

ŠIRITE »ISTRU!« — ŠALJITE
PRETPLATU. — SAKUPLJAJTE
OGLASE ZA »ISTRU!« — OGLA-
SUJTE U »ISTRU!«

GLASILO SAVEZA JUGOSLOVENSKIH EMIGRANATA IZ JULIJSKE KRAJINE

LONDONSKI SPORAZUM I ČEHOSLOVAČKA

U pregovorima između Francuske i Engleske u Londonu tretirana je Čehoslovačka kao problem koji zanima međunarodni mir, dakle kao problem od općeg, a ne lokalnog značaja. Glavni povod takovom značaju Čehoslovačke dali su zahtjevi njemačke narodne manjine poslije »anslusa«. Dogodjati poslije pripojenja Austrije Njemačkoj izazivali su bojazan i za sam opstanak Čehoslovačke republike, a Engleska i Francuska su na londonskim pregovorima — prema pisanju »Timesa« i »Daily Telegrapha« — priznale, da bi pad Čehoslovačke doveo do općeg rata u Evropi. »Engleska, koja ima sada tako veliki interes, da Francuska ne bude ničim oslabljena, bila bi prisiljena stati njoj uz bok«.

U tom smislu zaključile su dakle ove velerlasti, da će intervenirati u Pragu, a Engleska i u Berlinu, da se uzajamnim popuštanjem uredi pitanje njemačke manjine u Čehoslovačkoj. Općenito uzevši zapadne velerlasti imaju razumijevanja za onakve koncesije, koje stvarno pridonose poboljšanju položaja njemačke narodne skupine u Čehoslovačkoj, ali odbijaju onakve zahtjeve koji idu za dislokacijom države stvaranjem dvojakog uređenja, jednog nacionalsocijalističkog, a drugog demokratskog, te koji teže za podređenjem Čehoslovačke u vanjskopoličkom pogledu zahtjevima sudetsko-njemačke stranke, što bi značilo da jedna petina žitelja određuje vanjsku politiku cijelog ostatka pučanstva. Zanimljivo obrazlaganje čehoslovačkog stanovništva donosi u »Tempsu« njegov praški dopisnik Beuve-Mery, koji na temelju statističkih podataka iz poljskog vrta pokazuje da narodnosni sastav CSR nije tako paradoksalan, kako se to misli. Broj Čeha i Slovaka zajedno je 66,2 posto, što je jedna nešto manje nego broj Poljaka u Poljskoj (68,9 posto). Ako se pak odbaci teza o jedinstvu ili narodnoj srodnosti Čeha i Slovaka, broj prvih još uvijek dostiže 50,6 posto, dok u nekim zemljama vodeći element nema ni toliki postotak. Ako je u CSR 3,3 milijuna Nijemaca, u Poljskoj ima (po poljskim podacima, koje Ukrajinci poriču) 3,2 milijuna Ukrajinaca. Što se tiče Mađara značajno je, da »Tempsu« dopisnik veli: »Onoga dana kada Varšava i Budimpešta prestanu nadati se nasljedstvu kojim bi se jedino Reich mogao okoristiti, te konačno shvate usku solidarnost, koja ih, htjeli ili ne htjeli, veže sa Pragom, ispravci, koje je svojedobno uzeo u obzir Masaryk s jedne i s druge strane slovačke granice, trebali bi zacijelo biti ponovno uzeti u raspravu i dokončani.« Glede simptoma koji u Poljskoj najavljuju promjenu držanja (tim simptomima treba dodati pisanje »Polonia« iz Katowica, koja se obara na one, koji u Poljskoj simpatiziraju s Henleinom, pa se pita, što bi bilo, da poljske 33 posto manjine postavle slične zahtjeve) »Tempsu« praški dopisnik veli, da bi CSR svakako priznala Poljskoj njezin položaj velerlasti, ali jamstva koje joj pruža ugovor s Rusijom ne može se odrići, pa dodaje, da Italija u ostalom ne postavlja sličan zahtjev Francuskoj, a ipak će u skoro vrijeme sklopiti s njom sporazum. U ostalom desničarska premoć u čs. vladi te negativno držanje čs. socijalista prema komunistima, su jamstvo, da se Poljska nema bojati neke komunističke ofenzive iz CSR.

Osim diplomatskih koraka u Pragu i Berlinu u svrhu uređenja sudetsko-njemačkog statuta, britanska i francuska vlada zaključile su, na francuski predlog, baviti se pitanjem ekonomske pomoći ne samo Čehoslovačkoj nego i ostalim državama, koje se nalaze na području što se u Njemačkoj katkada naziva njemačkim životnim prostorom. Do tih mjera došlo su zapadne velerlasti polazeći s pretpostavke, da u slučaju neudovoljenja poznatih Henleinovih zahtjeva Njemačka ne bi posegnula za silom, nego bi pokušala vršiti na čs. gospodarski pritisak. Kako dobar dio čs. izvoza ide na Hamburg a i onaj na Trst prelazi njemačkim područjem, kako su nadalje Njemačka i Austrija zajedno znatan kupac čs. proizvoda, to bi gospodarske mjere s te strane mogle biti za Prag vrlo osjetljive. Radi toga se radi na tom da Engleska i Francuska promijene svoje trgovačke ugovore u prvom redu u korist CSR (koja je već sklopila vrlo povoljan ugovor sa Sjedinjenim Državama), a da za zalihe koje sad stvaraju u provedbi svoje osnove za narodnu obranu, u prvom redu uzmu u obzir rumunjski petrolej.

U takvim prilikama nije čudo, da je Prag vrlo zadovoljan s londonskim rezultatom. Sa svoje strane praški službeni krugovi — kako to izražuje dr. Ripka u »Lidovim Novinama« — poručuju, da Francuska i Engleska mogu biti sigurne, da će Čehoslovačka učiniti sve što je složivo s njenom suverenosti i slobodom, da bi došlo do mirnog uređenja spornih pitanja s Njemačkom.

KONCESIJE PRAGA NARODNIM MANJINAMA

Memorandum čehoslovačke vlade Parizu i Londonu

Engleska je vlada uoči londonskog sastanka uputila brzojavnu notu praškoj vladi, u kojoj moli, da se hitno dostave pobliži podaci o položaju narodnih manjina u Čehoslovačkoj i da praška vlada saopći, kakve mogućnosti postoje, da se umanje izgledi konflikta zbog sudetsko-njemačkog problema.

»Daily Excelsior« javlja, da je dobio uvid u spomenicu, koju je praška vlada povodom ove note poslala vladama u Parizu i Londonu. Taj memorandum sadrži prema tvrdnji ovog lista ovo:

U pogledu školstva lako je ustanoviti, da je ravnopravnost njemačke manjine s državnim narodom postignuta. Nijemci imaju upravo toliko osnovnih, srednjih i visokih škola, kao i Česi i Slovaci. To vrijedi i za tehničke škole. U vrhovnom prosvjetnom vijeću postoji poseban njemački odsjek, koji ima zadaću, da se bavi isključivo njemačkim stvarima na polju školstva. Praška vlada namjerava, da tome školskom režimu daće i zakonski oblik. Praška vlada poći će i dalje. Ona će njemačkoj manjini ponuditi potpunu slobodu u stvari uprave

njemačkog školstva. Zato će njemački odsjek izlučiti iz vrhovnog prosvjetnog vijeća i obrazovati posebno njemačko vrhovno prosvjetno vijeće, koje će imati jednaka prava kao i dosadanje zajedničko, a ovo će se otsada baviti isključivo češkim i slovačkim školstvom.

Što se tiče uporabe obih jezika u državnim uredima, postojao je već do sada običaj, da je činovništvo dužno poznavati i upotrebljavati oba državna jezika i to svuda, gdje manjina broji 20 posto svega stanovništva. U svim krajevima, gdje ima više od 20 posto Nijemaca, njemački je jezik isto tako kao i češki odnosno slovački službeni jezik. U svom novom manjinskom statutu, koji se izradjuje, praška će vlada poći i dalje, pa će dvojezičnost uvesti u svim uredima, gdje postoji njemačka narodna manjina, te će u svim državnim uredima čehmoći govoriti češki a Nijemac njemački. Ovo posljednje vrijedi u prvom redu za Prag, jer njemačka manjina nije u Pragu dosegla ni izdaleka 20 posto svega pučanstva. Njemački će jezik zauzeti u svim uredima u Pragu isti položaj, kao i češki.

Glede namještenja Nijemaca u državnoj službi, sudačkoj ili kakvoj drugoj, vrijedio je, veli se u memorandumu, i do sada običaj, da su manjine imale onaj postotak svoga činovništva, koji odgovara njihovom broju. Praška je vlada sada spremna ići i dalje i primat će Nijemce ne samo u upravnu službu, nego u sve javne državne i samoupravne službe, koje su pod nadzorom države, srazmjerno s brojem njemačkog stanovništva u državi. Time je otvoren put — kaže se u memorandumu — za velike povlastice, koje dobiva njemačka narodna manjina.

Na gospodarskom području praška se vlada u svojim novim predlozima obavezuje, da će u javnim radovima, koji se budu vršili na njemačkom području, gdje je njemačka manjina u većini, uposliti isključivo njemačke poljodjelce i radnike.

To su uglavnom predlozi, koje praška vlada predlaže za rješenje sudetsko-njemačkog problema. U memorandumu se veli, da praška vlada jedino ne može dopustiti, da Nijemci budu zastupani i u čehoslovačkom generalštabu.

Šta gubi Trst zbog Anschlusa

Albert Mousset piše u jednom pariskom listu, da će Trst izgubiti zbog Anschlusa, pošto je Austrija bila na čelu prometa u Trstu u 1937. sa 760.000 tona. Poljska gubi svoj izvoz uglja, jer će Njemačka sada snabdijevati Austriju, i svoj uvoz tkanina. Čehoslovačka je teže pogođena, jer će morati da traži od drugih rude, metalurgijske proizvode i tkanine. Isto tako ne će dobavljati uglj u Austriji. Švicarska će trpjeti u vezi sa svojom tekstilnom industrijom, Rumunjska će se morati na drugoj strani snabdijevati takninama, a dobavljat će Nijemcima žitarice i mineralno ulje. U bečkom pristaništu grade se ogromni rezervoari za rumunjski petrolej. Jugoslavija je kupovala od Austrije tvorničke proizvode, a sad će morati da traži na drugoj strani vunen konac i galanteriju, čiji je polumonopol Beč imao na Balkanu.

TRST PROTI HAMBURGU

»Pariser Tageszeitung«, nemški emigrantski list u Franciji, je pri nesel u dnevi 27/28. marca t. l. pod tem naslovom ta-le članek.

»Spremamba evropskega zemljevida bo prinesla u bližnji bodočnosti zanimive dogodke. Odkar je bila Austrija »priključena« Nemčiji, od takrat imajo tržaški trgovci in ladjedelci težke skrbi. Že mnogo let si prizadevajo hamburški trgovci osvojiti si avstrijski trgovski promet, ki gre skozi Trst, ki je nekoč kot avstrijska luka imel praktično v rokah ves pomorski promet monarhije, in šele po ustvaritvi rimskih protokola, po katerih je bila dana v Trstu avstrijskim izvoznim tvrdkam trgovska svoboda

zona, je bila konkurenca z mogočno nemško luko nekoliko omejena.

Sedaj je na mah postalo drugače in mesto, ki je predstavljalo za Avstrijo vhod na Jadransko morje, mora zgubiti svojo bazo, na kateri je bila zgrajena njegova eksistenca, kajti s priključitvijo Avstrije Nemčiji bo po načrtih hamburških trgovcev šel glavni del avstrijske trgovine na sever.

Mussolini je baje informiral Berlin, da bo predpravice, ki so določene za svobodno avstrijsko zono v Trstu ukinil, če se ne bo Nemčija obvezala prevzeti del svoje pomorske trgovine preko Trsta. Tržaški trgovci so poslali v Rim deputacijo, ki je ponesla te zahteve, da bi pokazala vladi svoj obupen položaj.

PROPAGANDA ZA TRST I RIJEKU

Komercijalne agenture talijanskih železnica izdale su pod naslovom »Preko Trsta i Rijeke, savremenih svjetskih luka« opremljeni reklamnu brošuru za obje spomenute luke koja između ostaloga sadrži i popis svih plovidbenih veza via Trst i Rijeku, t. j. popis najvažnijih pomorskih luka u koje su odatle direktno može da stigne; slike golemih brodova, koji su uvršteni u pomorsku službu s Trstom, karte i fotografije Trsta i Rijeke, koje obuhvataju i naprave za uskladištenje, ukrcavanje, prekrucavanje, lučko-željezničku službu itd. Što sve stoji pod upravom ustanove Magazzini Generali Trsta, odnosno Rijeke. Brošuri su pridodati reklamni listovi, koji sadrže najpovoljnije podatke za sezone porudžbine u pogledu robnog prevoza i ukrcavanja u vagone u pravcu prema Trstu i Rijeci.

SASTANAK TALIJANSKO-JUGOSLAVENSKKE KOMISIJE za izvršenje Rimskih konvencija o arhivima

Trst, 25 aprila 1938. Pred par dana stigla je u Trst delegacija jugoslovenske vlade koja se sastaje sa članovima talijanske delegacije, a koja zajedno sačinjava talijansko-jugoslovensku komisiju za izvršenje Rimskih konvencija o arhivima. Komisija je sastavljena od predsjednika i šefa talijanske delegacije — senatora g. Francesca Salata, potpredsjednika i šefa jugoslovenske delegacije — senatora g. dra Gregorina Gustava, šefa geometra i upravitelja Katastarske sekcije u Trstu i eksperta talijanske delegacije za katastarska akta g. Cav. Fabrisa Casimira i višeg savjetnika Savske Finansijske direkcije i eksperta jugoslovenske delegacije za katastarska akta g. ing. Kamila Ivona.

Od strane talijanske delegacije izvršena je komisijska predaja kopija katastarskih (evidencijskih) planova, izvoda posjedovnih listova kao i spiska čestica koje se odnose na granične katastarske općine srezu kastavskoga, jugoslovenskoj delegaciji.

Predani katastarski operat jugoslovenskoj delegaciji odnosi se na 18 graničnih katastarskih općina srezu kastavskoga.

Sužak, 1 maja, 1938. Danas je stigla na Sužak talijansko-jugoslovenska komisija za izvršenje Rimskih konvencija o arhivima, nakon što je u Trstu jugoslovenska delegacija primila granične katastarske elaborat od strane talijanske delegacije. Komisija se je sastala u Katastarskoj upravi u Sužaku.

Od strane jugoslovenske delegacije izvršena je predaja kopija katastarskih (evidencijskih) planova, izvoda posjedovnih listova i izvoda iz spiska čestica odnosnih graničnih katastarskih općina talijanskoj delegaciji. Predani katastarski operat talijanskoj delegaciji odnosi se na granične dijelove teritorija katastarskih općina Čabar, Gorači, Prezid srezu čabarskoga i Jelenja srezu sušačkog (bivše pokrajine Hrvatske), a koji su dijelovi pripali mirovnim ugovorima Italiji. Nadalje predani su i dijelovi gruntnovnih uložaka katastarskih općina Čabar, Gorači i Prezid.

Pomenuta komisija boravi još sada izmjenično u Sužaku, Rijeci i Voloskom-Opatiji, gdje radi na definitivnom uređenju predaje svih spisa i ostalih zajednički interesiranih predmeta.

KANYIA IZJAVLJUJE, DA ĆE NASTUPITI PRAVO PRIJATELJSTVO S DRŽAVAMA MALE ANTANTE, KADA SE RIJEŠI PITANJE MAĐJARSKIH NARODNIH MANJINA

Predsjednik mađjarske vlade Kanyia dao je dopisniku »Vremena« ovu izjavu o mogućnosti suradnje između Mađjarske i država Male antante uopće a Jugoslavije napose: »Mi smo pružili opipljive dokaze o tome, da s naše strane postoji najbolja namjera za poboljšanje atmosfere prema onim državama, od kojih nas dijele manje ili veće protivštine. Sa žaljenjem vidimo, da pregovori u tom pogledu napreduju vrlo sporo, ali na nama nije krivnja, što ovi pregovori do sada još nisu napredovali. Samo se po sebi razumije, da mi moramo i dalje ostati kod zahtjeva, da postignemo olakšanje sudbine mađjarskih manjina.

Ovo se razumije samo po sebi, jer inače normaliziranje naših odnosa s državama Male antante i stvaranje korektnih veza ne može nastupiti. Bez zadovoljavajućeg rješenja ovog pitanja može se postići samo prividno, ali ne i ozbiljno sredjenje današnjih odnosa. Htio bih podsjetiti na simpatije, koje mađjarski narod goji prema Jugoslavenima. Smatram, da su ove i s jugoslovenske strane vraćene simpatije i politika predsjednika vlade dra Milana Stojadinovića, puna razumijevanja, dovele do poboljšanja atmosfere, koje je posljednjih godina nesumnjivo nastupilo u odnosima između dviju država. S osobitim zadovoljstvom mogu konstatirati, da se ovo poboljšanje odnosa veoma snažno očituje i u držanju štampe obadviju zemalja, te sam uvjeren,

ako se postigne odgovarajuće rješenje i u pitanju mađjarske manjine, da će između Jugoslavije i Mađjarske moći nastupiti pravo prijateljstvo.

TESLA — ITALIJAN

V tržaškom fašističnem glasilu »Il Popolo di Trieste« od 18. aprila 1938. je objavil neki Gualtiero Maccari sestavek pod naslovom »Od kresilnega kamna do televizije«, kjer čitamo proti koncu tale odstavek:

»Za enkrat se spominjamo, da je inženir Ulivi — Italijan — že leta 1908 in 1910 delal poizkuse z eksplodiranjem bomb na razdaljo: Boccaduro in Cantalupo — Italijana — ste pred l. 1931 preizkušala pripravo, ki je proizvajala žarke, ki so onemogočali delovanje dinamostrojov in električnih motorjev; in Nikola Tesla — Italijan (!!) — ki je že leta 1889 s posebnim izžarevalnim sistemom prižigal električne žarnice, ki so bile izolirane v prostoru, dela še vedno zelo pridno z ogromnimi električnimi energijami.

O strokovni sposobnosti tega gospoda Maccarija menda sploh ni treba zgubljati besed, kajti njegov članek zadostno priča, da očitno ne pozna našega Tesle in ne njegovega dela, da pa tudi ne pozna italijanskih strokovnih revij.

da so te v preteklem letu na Italijanom in posebno še fašistom primeren način hoteli odrekat Jugoslavanu Tesli prednost glede vrtilnega toka v korist Italijana Ferrarisa in glede radiotehnike v korist Italijana Marconija. Ali pa je Maccarijev članek prvi poizkus, resnično proglasiti Teslo za Italijana, ko se jim ni posrečilo zmanjšati njegovih zaslug.

Od Soče do Rečine -- od Triglava do Kamenjaka

Afera s crkvenim novcem Malverzacije

Vodice, maja 1938. Mi smo svoje-
dobno bili javili kako je naša općina u
sporazumu sa ovdajšnim župnikom, ko-
ji je inače rođeni Talijan, dala posjeći
jedan komad naše borove šume za po-
pravak crkve. Mi do sada nismo znali
za koju svotu se prodala ta naša šuma,
a i kolika se je svota utrošila za popra-
vak crkve, ali smo prije kratkog vreme-
na uspjeli saznati da je šuma bila pro-
dana za 7.000 lira. Taj novac je općina
izručila bez naše dozvole župniku da on
s njim raspolaze. On se sam pogodio s
majstorima za popravak crkve i kada
smo se mi kod njega interesirali koliko
je novaca za taj popravak utrošeno, od-
govorio nam je da je utrošen sav novac
što ga je dobio od općine. Mi smo do-
znali da se za ovu svotu prodala šuma
i da se je novac izručio župniku tek ka-
da je sav rad bio zgotovljen. Mi smo se
tada propitali kod majstora koji su to
radili i tekar tu smo doznali pravu ist-
inu. Majstor koji je imao da obavi ovaj
popravak pogodio se je sa župnikom za
četiri hiljade lira, a ne za sedam kao
što tvrdi župnik, pa je sada izbila na
javu afera koja će imati svoj konac na
sudu, jer je naš seoski starješina podnio
tužbu sudu, a župnik tvrdi da je novac
utrošio za neke druge stvari koje da su
bile potrebne u crkvi, ali mi ih u crkvi
ne vidimo nigdje.

Djeca protiv katehete

Pula, maj 1938. — U Juršićima je
neki dan održavao tamošnji svećenik
Don Pellin vjeronauk u školi. Budući da
svojim razlaganjem ne može doprijeti
do dječje pameti, a još manje do srca,
on si pomaže za to čuškama, palicom,
nogom itd. I na taj dan je mlatio ne-
koga dječaka, a taj je bježao od njega.
Jedan drugi dječak, jedanaestogodišnji
Orlić, nešto se nasmijao, a onda Pellin
udri i na njega svom silom šakama, no-
gama i jednim drvom. Dječak se stro-
valio na tlo, ranjen na licu i s dubokom
ranom na zatiljku. Srećom je doletio u
razred učitelja, koji je čuo viku i buku u
školi; drukčije bogzna što bi se još bilo
moglo dogoditi u nastaloj gužvi.

Učitelj i vejroutičelj su zatim odveli
sobom dječaka te mu glavnu ranu is-
prali i zavezali, i preobukli su ga, jer je
bio okrvavljen. Obecanjima su ga umi-
rili i nagovorili da kaže kod kuće da je
pao niz stepenice; jer su se bojali zla
za sebe. Kad je mali izišao na trg, gdje
su ga djeca poslije čekala, rekao im je
neka ne bi pripovijedali o događaju
njegovoj majci. Ali djeca su mu kazala
da je lud, ako šuti, pa su stali vikati:
»Sad ćemo toga popa ča potirati! — ča s
njim, ča! ...« I ista djeca su odvela svo-
ga druga k općinskom delegatu, da vidi
ranu, i onda su ga odveli kući. Roditelji
su odmah pošli karabinjerima i k liječ-
niku i uložili tužbu, pa je ubogi Pellin
kao smućen od straha. Sada se iznaša
van sve kako je i drugu djecu teško tu-
kao, tako da su morala zato i kod kuće
ostajati. Kako kaže da će brzo ići na
župu Svetvinčenat, kazali su neki iz
Svetvinčenta: »Nas je strah da će svu
našu djecu poubijati!«

Ufamo se da će crkveni poglavari po-
praviti svoju pogrešku koju su učinili
kad su nam ga poslali.

Propaganda za voćarstvo

Javorje, maja 1938. Jedan gospo-
din poslan od prefektore održao nam je
u nedjelju predavanje kako je od veli-
ke koristi da se narod nauči uzgajanju
voćaka. Mi smo ovog gospodina slušali,
ali ono što je on nama tumačio mi smo
do pred par godina imali, jer je i te
kako bilo razvijeno ne samo voćarstvo,
nego i druge grane gospodarstva, kao
mljekarstvo, marvogojstvo i pčelarstvo.

Zopet nesreće z granatami

Še ni minil teden, pa že moramo po-
ročati o novih nesrećah z vojnih raz-
strelitvom. Na Kalvariji se je pripetila
smrtna nesreća, ki jo je povzročila
eksplozija stare granate iz časov svetov-
ne vojne. Žrtev je postal 43 letni Fran-
ce Perin iz Podgore. Granata ga je po-
polnoma razmesarila, tako da so ga ko-
maj spoznali. Kako je nesreča nastala,
si ni mogoče predstavljati. Perin se je že
dolga leta pečal z nabiranjem starega
orožja in je bil znan kot zelo previden
ter se je zavedal nevarnosti svojega ne-
varnega poklica. Verjetno se mu je gra-
nata po naključju izmuznila iz rok in
pri padcu eksplodirala.

V št. Petru pri Gorici je granata
usmrtila 29 let starega Damjana Pod-
berščka, doma iz Vrtojbe. Ubogega Da-
mjana so orožniki našli mrtvega na belo
soboto zjutraj, ko so šli mimo skladišča,
kjer je bila granata shranjena. Podber-
šek je hotel poneti vzeti smodnik, pa ga
je pri tem doletela smrt.

Malverzacije

Rijeka, 30. aprila 1938. Ovihi dana ot-
pušten je iz službe riješenjem prefekta ri-
ječke Prefektore Lauri pretsjednik Grad-
skog prevoznog preduzeća (Azienda servi-
ci publici municipalizzati). Na to mjesto
postavljen je od prefekta Prefektore kome-
sar Perugino gradski podnačelnik i dodi-
jeljen mu je još kao kontrolni organ vice-
prefekt Prefektore Bevilacqua.

Do te smjene sa dužnosti pretsjednika
Lauri-a gore spomenutog gradskog predu-
zeća došlo je radi nesavjesnog vršenja
dužnosti istog u novčanoj administraciji.
Teško je saznati sve zloupotrebe, koje su
počinjene, ali svakako ima ih mnogo. Ipak
smo saznali da je na toj dužnosti gospodin
pretsjednik imao šest hiljada lira mjesečne
plaće uz ogromne sporedne prilode i veli-
ke putne troškove i reparacije za izdrža-
vanje automobila.

Vladao se kao neograničeni i punovla-
stni diktator u preduzeću. Među inim
zgodna je i ova. Odredio je svim namje-
štenicima preduzeća na račun putnog tro-
ška za prisustvovanje D'Annunziovom
spovedu u Gardone putni trošak od osam-
deset lira iz blagajne preduzeća. Otpušte-
n je bez ikakvog prava na penziju.

Gospodin Lauri je porijeklom Židov, a
prekrstio se je nakon što su Talijani došli
na Rijeku.

Zadovoljstvo sa župnikom

Rukavac, maja 1938. — Mi smo
poslije dugo vremena dobili mladog žu-
pnika, po rodu Slovenca. Mismo s njime

FARINACCI O JUŽNOM TIROLU

Prigodom puta Hitlera u Italiju obja-
vio je »Regime Fascista«, organ bivšeg fa-
šističkog tajnika Farinaccia, koji u Cre-
moni izlazi te često tretira pojedina pit-
anja na otvoreniji način nego veliko novin-
stvo Rima, Milana i Torina, bavi se u
uvodnom članku Južnim Tirolom, pa izra-
zuje nadu, da će njemačka vlada postupiti
protiv eventualnih rušitelja mira u svom
djelokruhu isto tako strogo kao što je Ita-
lija postupala protiv agitatora za Dalma-
ciju nakon sklapanja talijansko-jugosla-
venskog prijateljskog ugovora. Južno-tirol-
ska njemačka manjina tvori uostalom samo
0,5 posto talijanskog ukupnog pučanstva, a
Hitler je opetovano uvjeravao, da Njemačka
ne će podsticati nikakav iredentizam u ta-
lijanskim pokrajinama. Danas Italija pred-
postavlja prijateljsku njemačku državu kao
suseda nesigurnoj austrijskoj vladi. Nitko
ne treba imati brige za budućnost, jer je
Italija kadra u svako doba braniti nepo-
vedivost svojih granica,« završava Farin-
acci.

Proglas Čirilometodove družbe

Vodstvo »Društva sv. Ćirila i Metoda
u Ljubljani izdalo je proglas, u kojem se
izmedju ostalog veli: »U dva desetljeća
zanemarili smo i frontu naše narodnosne
borbe misleći, da mora dotadašnji dobro-
voljni sitni narodni rad preuzeti država.
Pri tome smo zaboravili, da smo država
mi sami. Opet poziva družba Ćirilo Meto-
dova na branik naroda sve iskrene domo-
ljube, poziva ih na poštivni sitni rad,
da se popravi, što je pokvareno, i da se
gradi, što je na novo potrebno. Poduprite
radom i novcem akciju Družbe i u njoj
udruženih domoljuba, koji su na sebe pre-
uzeli tešku brigu za sudbinu pograničnog
slovenstva. Pozivamo naše zastupnike u
narodnom predstavništvu i u vladi, da ulo-
že sav svoj utjecaj i podignu svoj glas za
to, da narodno-obrambena pitanja, koja su
od neizmjerne važnosti, također za obranu
državnih granica, na mjerodavnim mje-
stima dobiju onu pažnju i razumijevanje,
koje zaslužuju. Utvrdimo naše granice
uspješnim kulturnim, socijalnim i gospo-
darskim radom.«

Klana kupuje mlijeko u Jugoslaviji

Klana, april. 1938. Prije rata je naše
selo prodavalo mlijeko u Rijeci i Opatiji,
a kada moramo mlijeko kupovati, jer je
krava nestala. Narod je tako osiromašio,
da ne može držati niti krave za mlijeko,
koje bi se prodalo u samom mjestu, pa
tako moramo kupovati mlijeko iz obližnjeg
sela preko granice i plaćamo ga po 65
centezima.

Etikete na steklenicah

Marca meseca je sekretar sindikata
lekarnarjev u Gorici Urbani Albanese
izdao okrožnico na vse lekarnarje, to-
rež tudi na one v slovenskih krajih de-
žele, da ne sme biti na etiketah stekle-
nic in škatel z zdravili več nobenega
navodila za uporabo v slovenskem je-
ziku.

vrlo zadovoljni. On propovijeda hrvat-
ski pa narod ide u crkvu više nego je
išao ikada do sada. Crkva je uvijek pu-
na, a što je najvažnije sada idu u crkvu
i mlađi koji su se bili odbili od crkve.

Mi želimo da taj naš župnik ostane
još dugo vremena medju nama, jer je
selo kao preporodjeno od kada je u Ru-
kavcu.

Glad

Slum, maja 1938. Prije rata, a ne-
koliko godina poslije nekako smo mogli
preživjeti, jer su naši radnici običavali
u rano proljeće otići na sve strane za
poslom kao zidari. Vraćali su se kasno
u jesen sa dobrom uštedjevinom, ali
unatrag desetak godina sve je to pro-
palo. Naši ljudi nemaju kamo ići na
rad, jer se nigdje ništa ne gradi, a i na-
rod nema čime da gradi kuće.

Dok su naši ljudi bili odsutni žene su
većim dijelom same obavljale poljske
radove, a bavile su se i mljekarstvom.
Mljekarstvo je u našem selu bilo vrlo
dobro razvijeno. Svaka kuća imala je
po par krava muzara, a mlijeko se je
vozilo svakog jutra u Buzet. Svega toga
danas više nema. Nema krava, a nema
ni mlijeka.

Mi smo ove prošle zime mislili da
nećemo svi doživjeti proljeće, jer je bilo
mnogo slučajeva oboljenja od gladi, ali
tek sada nam dolazi ono veliko zlo,
jer što smo imali i što smo kroz zimu
na želucu uštedili morali smo staviti u
zemlju za drugu godinu. Ostale su nam
kuće prazne i mi nemamo čime da se
preživimo.

Školska zgrada u Vodicama

Vodice, maja 1938. — Mi smo ve-
likom mukom još god. 1909 sagradili li-
jepu školsku zgradu. Ali od tada nije ta
školska zgrada popravljena, a ni bi je-
ljena. Prozori su potpuno polupani, žbu-
ka opala, pa ta zgrada izgleda kao ka-
kova ruševina. Mi smo već više puta
urgirali kod naših općinskih vlasti da
se zgrada popravi, jer prijeti opasnost
životima naše djece, a i na ruglo je se-
lu, ali naše vlasti neće da poprave zgra-
du tvrdeći da nemaju novaca. Među-
tim je općina kupila luksuzni automobil
za našega podeštata, pa mislimo da je
važniji popravak ovakove zgrade nego
automobil, jer dok se naš podeštata vo-
zika automobilom, naša se djeca zara-
zuju turbekulozom u ovakovoj zgradi.

Nesreća

Dane, maja 1938. Velika nesreća
zadesila je prošlog tjedna našeg seljaka
Braković Ivana zvanog Biskup. On se
vraćao sa svojih četrdeset ovaca kući, s
kojima je kroz zimu proboravio u bli-
zini Kaštelira. Vraćajući se kući, na pu-
tu izmedju Minere i sv. Stjepana na-
letio je na njegove ovce jedan luksuzni
automobil, koji je devet ovaca na mje-
stuo usmrtio, a isto toliko broj teško ra-
nio, tako da su im većim dijelom po-
lomljene noge.

Koliko se moglo doznati, auto je vla-
ništvo veletrgovca Fakina iz Livada.

NA POGORIŠČU TOVARNE »PEKATETI« BO ZRASLO NOVO POSLOPJE

Ilirska Bistrica, aprila 1938. —
(Agis). — Zadnji lastnik svoječasne tovar-
ne »Pekate« je dobio za škodu, povzo-
čeno po ognju ca 200.000 lir zavarovalnine.
Preostalo zidovje podirajo. na pogorišću
pa bodo sezidali novo stavbo. Lastnik
Viktor Tomšić namerava v novi stavbi na-
mestiti tovarno za razne drobne lesene iz-
delke. V ta namen bo dobavl najmoder-
nejše stroje. V novi stavbi nameravajo ba-
je urediti prostore za društvo dopolavoro;
govorice se širijo, da bodo uredili tudi
prostore za nov kino, za menzo itd.

Istočasno pa preurejujejo tudi staro
žago, ki je poleg bivše tovarne testenin.
Izvršili bodo obsežne notranje preureditve
in nabavili nove, najmodernejše stroje.

Poljedelci iz Soške doline na delu v Nemčiji

Gorica, april 1938. Nemčija je pred
časom sklenila s konfederacijjo poljedel-
skih delavcev v Italiji pogodbo, na pod-
lagi katere gre kontingent 30 tisoč de-
lavcev iz Italije delat na kmetije, v
Nemčiji. Med temi je tudi 100 delavcev
iz Goriške pokrajine, ki jih je izbrala
pokrajinska komisija in jih tudi opre-
mila za pot. Ker poznajo ti poljedelci
tudi nemščino, utegnejo biti tolmači
italijanskim poljedelcem iz drugih po-
krajinj. Delovni kontrakt velja eno leto,
začevši od 19. aprila 1938 in se lahko po-
daljša. Odhod je bil 19. t. m. z goriškega
kolodvora ob prisotnosti raznih pred-
stavnikov oblasti.

Drobiž

— Gorica. — Zaradi nenadnega
mraza in slane ob velikonočnih prazni-
kih je bila prizadeta občutna škoda sa-
dovnjakom, kakor tudi trtam. Uničenih
je bilo mnogo breskev in drugega zgod-
njega sadja.

— Kal pri Kanalu. — Avtomobil, ki ga
je vodil lastnik Grasovin, je na ovinku
zletel v prepad. Ljudje so takoj prihiteli
na kraj nesreče in našli Grusovina že mrt-
tvega, med tem ko je zadobil Žnideršič
Anton, ki se je vozil s šoferijem, le nekaj
lažjih prask in si zlomil nogo.

— Kanal. — Mihael Berlot je padel pod
voz katerega je vodil, tako nesrečno, da
je šel čez njega konj in še voz ki je bil
precej težko naložen. Nesrečnež je dobio
težke poškodbe na glavi in notranje krva-
vitve. Zdraviti se bo moral ako ne nasto-
pijo komplikacije, okrog dva meseca.

— Lanišće. — Brajković Kazimir iz
Lanišća je dobio od Mussolinija dar od
600 lira zato što mu je žena rodila
dvojke.

— Log pri Vipavi. — Na veliko-
nočni ponedeljek je opravil prvo mašo
Jože Petrič, doma iz Dupelj pri Vrhopo-
lju.

— Miren. — Pred dnevi je umrl v
starosti 92 let Miha Štanta, oče župnika
Vinka Štante v Šempolaju na Krasu. Po-
kojni je bil v prejšnjih letih mitničar na
soškem mostu in se ga gotovo še spomi-
njajo številni Briči. Sožalje!

— Pula. — Zadnjih dana mjeseca
aprila padala je kiša u južnoj Istri po-
slije dugog vremena. Seljaci su bili već
očajni radi duge suše, jer je prijetila
opasnost žitu, a i trave nije bilo za
stoku.

— Pula. — Švik Anton iz Svete Ne-
dije kod Labina osuđen je na 2 go-
dine i tri mjeseca zatvora zato što je
zapalio slamu na gumnu Antunu Ška-
biću. Švik je, prema tvrdjenju advoka-
ta, slabouman, pa je zato osuđen na
tako malu kaznu.

— Pula. — »Corriere istriano« donosi
pola kolone o kumovanju puljskog na-
čelnika i federalnog fašističkog tajnika
blizancima Cveka Martina iz Kavrana.

— Pula. — U Divšićima je nastao
požar u kući Josipa Balije. Vatrogasci
iz Pule su uspjeli lokalizirati požar, ali
šteta ipak iznosi oko 30 hiljada lira.

— Rijeka. — Potukli su se u vlaku
prigodom povratka sa pokopa D' Annun-
zia članovi riječke delegacije. Tom zgo-
dom su mlađi članovi delegacije dobro
namlatili federalnog sekretara Meichs-
nera.

— Rijeka. — Vjekoslav Logar i Ivan
Zadel osuđeni su prvi na tri mjeseca
zatvora i 2000 lira globe, a drugi na
osam mjeseci zatvora i 800 lira globe
radi toga što su ukrali Vjekoslavu Ur-
bandiću dva vola i tada prebjegli preko
granice.

— Stari Pazin. — Mladu misu je
rekao pred malo vremena Josip Pavlišić.
Na toj svečanosti je bilo mnogo naroda
iz okolice. Mladomisnik je svršio studije
u Kopru.

— Trst. — 80 letna Marija Mrak je do-
bila pri padcu veliko rano na glavi. V bol-
nišnici se bo morala zdraviti nekaj tednov.

— Trst. — Težje se je pobio na glavi
65 letni Nikolaj Mikol. Zdraviti se bo mor-
al 10 dni.

— Vrtovin. — Na velikonočni po-
nedeljek je bral novo mašo v Vrtovinu
Tone Satej.

— Litavska vlada priznala je tali-
jansko carstvo.

— Trst. — Pred sodiščem sta bila opro-
šćena Bruno iz Ivan Feruga, ker sta do-
kazala, da nista žalila Albina Černeta.

— Trst. — 7 letni šolarček Alfred Lu-
kač je bil prepeljan v bolnišnico, ker je
dobio na glavi veliko rano, katero mu je
napravil kamen, ki mu ga je zagnal ne-
znanec.

— Trst. — Umrli so: Despatović vd.
Pagliari Jakomina 72, Vodopivec Ivan 68,
Minkuš Marij 56, Sterle Evgenija 70, Šču-
ka Franc 74.

— Trst. — V pretepu z vinskimi bratci je
bil ranjen na glavi čevljar Rudolf Kovič.

— Trst. — Vseh brezposelnih, ki dobi-
vajo podporu, je v tržaški pokrajini
17.539. Ako prištejemo še 1.560, katerim
je bila podpora odbita, znaša njih števi-
lo 19.553. Pred šestimi leti je bilo okrog
40.000 brezposelnih, katerih število se je
v naslednjih letih znatno zmanjšalo za-
radi vojne v Abesiniji, novih industrij v
Trstu, labinskoga premogovnika in z
graditvijo vedno večjega števila ladij v
tržaških in tržaških ladjedelnicah.

PREGLAD DOGAĐAJA ODLOMKI IZ NAŠE ZGODOVINE

Englesko-francuski sporazum

Pretsjednik francuske vlade Daladier i ministar vanjskih poslova Bonet posjetili su London i sklopili s Engleskom sporazum koji praktički znači napuštanje engleske »sajne izoliranosti«, jer je tim sporazumom Engleska preuzela na sebe obaveze u slučaju rata protiv Francuske, a indirektno se obvezuje i na pomoć Čehoslovačkoj. Pitanje Čehoslovačke je bilo jedno od važnih pitanja tih razgovora.

Engleska štampa — i vladina i opoziciona — piše jednodušno s oduševljenjem o tom sporazumu.

Od sada će Engleska i Francuska, prema tom sporazumu, u uskoj vezi i zajednički nastupati na diplomatskom i vojničkom polju. Buduću saradnju na vojničkom polju pretesti će generalštabi obih država.

Konferencija Male Antante

U Sinaji se 4. o. mj. sastaje vijeće Male antante. Na dnevnom redu su četiri glavna problema o kojima će se diskutirati na toj konferenciji. 1. Razmotrit će se situacija iza engl.-talijan. sporazuma, kao i iza englesko-francuskog sporazuma, a vodit će računa i o pregovorima koji se vode između Francuske i Italije. 2. Odnosi s Mađarskom.

MED HRVATI V JUŽNI ITALIJI SLOVANSKA JEZIKOVNA OAZA NA APENINIH

Pred časom sem se nahajal v majhnem mestecu ob Jadranskem morju, južno od Pescare, v pokrajini Abruzzi. Malo dni po mojem prihodu je prišel k meni neznan fantič in me je povabil k neki osebi, ki je želela govoriti z menoj. Nemudoma in zelo radoveden sem sledil dečku, kajti v takih malih krajih, kjer ima človek le malo znanja in kjer v obče kraljuje neskončno dolg čas, kateremu jaz rad takrat še nisem bil navajen, vsak, še tako malenkosten dogodek je vedno zelo zanimiv.

Razdalja mi bila velika in kmalu sva z mojim malim vodnikom vstopila v neko hišo. V prostori sobi me je čakal gospodski človek, s katerim sva po izvršeni formalnosti predstavljanja, priselila k mizi, na kateri je stala steklenica vina z dvema kozarcema.

Takoj nato sem zaznal za povod tega izrednega povabila.

»Znano mi je, da ste slovanske narodnosti in povabil sem Vas, da se malo pomenujete, kajti tudi jaz sem Slovan«, mi je dejal gostitelj in nalil vina v kozarce.

Ze par dni prej sem zvedel, da se neke, nedaleč od kraja, kjer sem bival, nahajajo neke vasi, kjer živijo zadnji ostanki južnih Slovanov, katerih predniki so prijadrali na talijansko stran Jadrana v drugi polovici 16. stoletja, da se tako izognejo enkrat za vselej takratnim turškim vpadom. Spomnil sem se ob tej priliki, da sem že enkrat slišal o tem slovanskem jezikovnem otočju menda v Šoli. Nisem pa, ko sem prišel v tisti kraj, niti sumil, da se nahajam tako blizu teh Slovanov. Sicer pa sem se že srečal z Albanci, ki so danes naseljeni v Italiji iz istih razlogov, kot Slovani.

Seveda sem izrazil mojemu gostitelju svoje veliko veselje nad tem srečanjem, ki ga nikakor nisem mogel predvidevati, in nato sva začela govoriti na dolgo in široko o raznih besedah in izrazih, ki so se ohranili pri Slovanih v Moliseju vse do današnjih dni. Njihov hrvatski jezik (štokavsko-ikavski) zveni gotovo zelo arhaično in vsebuje mnogo italijanskih izrazov. Sami sebe in tudi drugi jih imenujejo Slované (»slavi«) in njihovo število se vedno bolj krči. Danes jih je še okoli štiri tisoč, ki predstavljajo zadnji jezikovni ostanki gotovo mnogo večjega števila južnih Slovanov, ki so se zatekli pred Turki iz Dalmacije (iz krajev med Neretvo in Cetino) na drugo stran morja, kjer so nato ostali popolnoma odrezani od svojega narodnega telesa, in kjer se njihova jezikovna oaza vedno bolj manjša. Kot se potaplja njihov jezik v italijanskem jezikovnem morju, tako izginjajo polagoma tudi njihovi posebni običaji in legende, usoda, kateri se ne morejo izogniti niti drugi, večji etnični otoki Albancev in Grkov v Srednji in Južni Italiji.

Danes govorijo srbo-hrvatsko narečje še v treh krajih. Ti kraji so: Montemitro (900 prebivalcev), Acquaviva Collecroce (2000 preb.) in San Felice Slavo (1500 preb.). Večinoma poznajo ti južni Slovani tudi italijanski jezik, kajti srbo-hrvatsčina jim služi lahko edino doma in na polju. Vsi ti kraji se nahajajo eden v bližini drugega, v provinci Campobasso (pokrajina Molise), v bližini reke Trigno, ki loči Mo-

3. Pitanje priznanja tal. carstva. 4. Držanje članica Male antante na sliedećoj sjednici Društva naroda Jugoslaviju zastupa dr. Milan Stojadinović.

Španjolska i Kina

Na svim frontama je već nastupila živa borba unatoč nepovoljnog vremena. Nacionalisti javljaju o znatnijim pobjedama u odsječku kod Alhambre i Aliaga, premda se otpor republikanaca pokazao na mnogim dijelovima fronte nesolmljivim. Kod El Pobo republikanci su prešli u žestoku protunavalu i prema posljednjim vijestima natjerali su neprijatelja u bijeg. Glavni stan pobunjenika javlja o prelazuju nacionalističkih četa preko rijeke Segre u blizini Montonija južno od Leride, ali su se nakon dužeg okršaja sa republikancima morali ipak povući preko rijeke i zauzeti svoje prvobitne položaje. I u odsječku Trempa došlo je do žestoke borbe, a ishod još nije poznat.

Vatikan je svoje diplomatsko predstavništvo podigao na nuncijaturu i na taj način je Vatikan stvarno i de iure priznao Francovu vladu u Burgosu.

Engleski ratni dopisnik INS javlja s kineskog ratišta da je kinesko vrhovno zapovjedništvo u južnom Šantungu prešlo nakon prolaznih japanskih uspjeha ponovno u protuofenzivu i to na fronti od 45 km istočno od Tančenga. Kina je bacila u tu borbu 800.000 vojnika. O tome javlja i agencija Stefani i priznaje pobjedu Kineza i velike gubitke Japanaca, a Reuter javlja da su Kinezi probili japansku frontu i nastavili napredovanje.

KAKO SU STARI RIJEČANI RIJEŠAVALI IZVJESNE „ARHEOLOŠKE“ PROBLEME

God. 1508.

Njemački car Maksimilijan I u ratu je s Mlečanima. Sreća se isprva nasmičala Republici i njezina je mornarica 26. maja iste godine zauzela Rijeku i čitavu istočnu Istru. Čim su se novi gospodari smjestili u gradu Rijeci, dali su uklesati u kamen neki znak svoje moći (valida lava!) s nekoliko riječi, koje su imale da budu vječitim svjedokom njihova ulaska u grad. Desilo se međutim, da su Mlečani već idućeg proljeća povodom uspjeha carskih četa koje je predvodio junački Krsto Frankopan, morali da ostave Rijeku. Opuhnuti Mlečani na veliku radost riječkih građana. Mletačke galije nisu još bile ni pod Omišljem, kad se ono ushićeni Riječani okupiše oko kamena, na kome je bio uklesan onaj znak republike sv. Marka i koliko bi okom trenuo, na onaj se kamen oborio krupan bat i spomenutom venecijanskom natpisu nije više

bilo traga.

Iste one godine, 1509, u dan 2. oktobra, zauzeše Mlečani po drugi put Rijeku na juriš i videći što su Riječani učinili od onog njihova natpisa pobijesniše joj jače: grad zapališe a mnoge građane pogubiše. O toj strahoti poslao je »capitano general« Angelo Trevisan u Mletke svoj izvještaj, u kome se, među ostalim, još danas čitaju ove riječi: »Et mai per lui non si dira: qua sono Fiume, ma qua sono stato Fiume« (Za nju se nikada ne će reći: ovdje je Rijeka, već ovdje bijaše Rijeka!)

Svejedno, ali mi se danas sjećamo s ponosom onih drevnih Rječana, onih naših starih Ruževića, Mikulića, Spinčića, Kožara, Pilara, Jurjevića, Denkovića, Petričića i t. d., koji su onim svojim činom pokazali, kolika je u njima bila živa građanska a možemo reći i — hrvatska svijest. (»Mornar«)

Vinodolski

Glagoliški spomeniki med Slovenci

»Ponedeljski Slovenec« z dne 2. maja t. l. je prinesel pod tem naslovom sledeči sestavek:

Zgodovinsko znamenita je župnija Kamnje zaradi nekdanje staroslovanske glagolske liturgije. Po sporočilu časopisov »Slovenski prijatelj« in »Slovenski glasnik« 1863. v Gorici je takratni dekan v Črničah poslal uredništvu sledeči glagolski zapisnik, izrezan iz glagolskega misala:

»1583. miseca Juna na 15. Pride k nam v Kamnane gospodin škof Vidamski i nas vižita ta isti dan na svetoga Vida; tako hoti, da mu Mašu hrvacki poem pred vsimi doktori i pred vsim pukom u crkvi S. Mihela v Kamenah. Ja pre Franceško V(a)lentič«

Škof je bil Janez Grimani, oglejski patrijarh s sedežem v Vidmu-Udine. Župnija je bila torej glagolska.

Važno je, kje so zdaj glagolske knjige te duhovnije, katerih je bilo gotovo več, vsaj bjev je bil tudi. Knjiga »Fontes historici liturgiae glagolitae romane« od »Staroslavenske akademije« na Krku jih ne beleži. Misal je kasneje prešel najbrž v župnijsko Črniče, od koder je prišel spisek. Verjetno je, da je vse to zdaj v nadškofijskem arhivu v Vidmu. Naši gg. duhovniki na Goriškem imajo ugodno pri-

ložnost o tem se prepričati. Zgodovinar dekan Koblar je trdil večkrat, da je v videmskem arhivu za Slovence zelo dragocenih zgodovinskih virov, prepričal se je o tem osebno. Omenjeni zapisnik v Kamnjah je raztolmačil prof. orientalskih jezikov v osrednjem semenišču v Gorici Stefan Kocijančič, slov. pisatelj, ki je umrl kot vodja bogoslovja 1. 1883. Znal je temeljito mnogo jezikov, posebno specijalist je bil v hebrejščini; ni bil doktor, pač pa doctus. V goriškem bogoslovju so se vzgojevali tudi oni za krško škofijo, kateri so potrebovali pouka o »glagolici«. Prof. Kocijančič je začel predavanje staroslovanske t. 1861. in 1870. S tajnim odlokom takratne avstrijske vlade mu je bilo obakrat prepovedano, da je moral glagolske lekcije opustiti, dasi je poučeval brezplačno. S solznimi očmi je pripovedoval bogoslovcem blagi monsignor: »Vse jezike, kolikor jih znam, smem poučevati, le svojega prastarost materinega ne?« — Od približno 1860. l. naprej je bila uradna Avstrija najhujša sovražnica »glagolice« od 1. 1880. dalje je pa to »vladarsko dolžnost« spolnjeval tudi osebno cesar Franc Jožef pri imenovanju novih škofov za Primorje, dokler ni zadel v škofu Mahničnu na svoj — drugi »Sedan«. Dokazov za to ne manjka. I. G.

MALE VESTI

— Ob priliki dvajset letnice ustanovitve čeških legii v Italiji 1. 1918. je Čehoslovačka priznala italijanski imperij. Konec aprila pa je priznala okupaciju Abesinije tudi Finska.

— Italijanska listi so objavili 13. seznam padlih italijanskih »prostovoljcev« v Španiji. Ta seznam vsebuje 198 Italijanov, ki so padli v bitki ob reki Ebro od 9. do 19. aprila.

— V Napoli je dne 28. aprila pripeljala bolniška ladja »Gradisca« 356 ranjenih italijanskih legionarjev.

— Šef fašističke milicije Pauluzzi predao je ministru pretsjedniku Mandžurije poslanicu Mussolinija. Predaja je izvršena na svečan način.

— Reis-ul-ulem islamске vjerske zajednice Kr. Jugoslavije imenovan je Fehim efendija Spaho, sudac Vrhovnog šerijatskog suda u Sarajevu.

— Engleske novine saopćavaju, da su sve granice u Frankovoj Španiji nadzirane od Nijemaca. Isto tako i aerodromi, na koje je španjalcima zabranjen pristup.

— Prošlog mjeseca ostvarena je u Kini svekineska organizacija sviju studentskih organizacija, za »spas naroda«. Studenti se vojnički obrazuju. Na front je otišlo već 20.000 studenata koji su izvršili vojnu obuku.

— Čehoslovački ministar vanjskih poslova Krofta dao je jednu izjavu u kojoj je kazao da svijetu treba zagaran-tovati: slobodu i humanost.

— Talijansko ministarstvo narodne prosvjete (prije propagande) povodom Hitlerova posjeta Italiji, objavilo je knjigu »Njemačka i Italija« kao studiju o postignutim uspjesima nacizma u Njemačkoj i fašizmu u Italiji.

— Obljetnica tragične smrti Zrinskog i Frankopana proslavljena je svečano u Zagrebu i mnogim drugim gradovima.

— Povođom 20-godišnjice smrti Gavrila Principa održan je pomen na grobovima vidovdanskih heroja u Koševu.

— 84 glavna urednika njemačkih listova otputovala su iz Münchena u Rim povodom posjete Hitlera Italiji. Njemački novinari nose posebnu uniformu.

— Tri najvažnija gimnastička društva u Čehoslovačkoj t. j. nepolitički »Sokol«, katoličko gimn. društvo »Orao« i socijal. radnički savez za fizički odgoj objavila su uoči 1. maja proglas, kojim javljaju, da su osnovala jedinstveni disciplinirani blok za obranu nezavisne čehoslovačke države.

— Talijanski civilni avion »Meda« na pruži Brindisi—Rim leteći iz Brindisa na rimski aerodrom 30. aprila, izgorio je. Broj žrtava iznosi 19, među njima i albanski poslanik u Rimu Džafar Vila.

— Državni komesarijat za manjinsko pitanje osnovat će se u Rumunjskoj.

— Laburista Henderson, član Dolnjeg doma, stigao je u Prag, da za svoju stranku ispita situaciju u Čehoslovačkoj nakon kongresa Sudetskih Nijemaca u Karlovim Varima.

— Kancelar Hitler uputio je kralju Zogu-u srdačan telegram, u kojem mu čestita vjenčanje i kao svadbeni dar poslao mu sportski kabriolet »Mercedes Benz«. Mussolini je poklonio jahtu.

NOVE KNJIGE

Uredništvo je primilo slijedeće knjige i časopise:

Mijo Mirković: Razvoj ekonomske misli u XIX veku, izdanje Gece Kohna, Beograd 1938, str. 234. Cijena ?

Josip Demarin: O nastavi književnosti u srednjoj školi, preštampano iz Glasnika prof. društva, Beograd 1938, str. 12.

Napredak, časopis za pedagogiju, mart 1938. Gl. urednik dr. S. Čajkovac, urednici: J. Demarin i dr. S. Pataki — Zagreb

Ministrstvo za javna dela je omejilo uporabo železa

K prejšnjim prepovedim so dodali še druge s katerimi je strogo zabranjena uporaba železa pri zgradbah. Povsod, kjer je le mogoče nadomestiti železo, pri vratih ograjah, tlaku itd. se mora uporabljati drugo gradivo nacionalne produkcije. Minister za javna dela je z okrožnico objavil, da je prepovedana raba železa v železnem betonu za vse stavke do 5 nadstropij, ki morajo biti zgrajene z opeko itd. Nadalje je specificirano, kako naj se rabi železo le v skrajnih slučajih. Betonske opornike in trame bodo sedaj nadomestili z lesom

JAVNA GOVORNICA

MRTVILO V DRUŠTVIH

Ljubljana, maja 1938. V ljubljanskih društvih je nastalo v zadnjem letu neko izredno mrtvilo. Trud posameznikov, da bi se to mrtvilo nehalo je zaman. Vsa društva, pa tudi ostale emigrantske ustanove, so se omejile le na izvrševanje tehničnih opravil, ki se sproti pojavljajo in le redko se tu pa tam oglašijo v javnosti, pa še to je le slučajno, brez kake prave zveze z notranjim razvojem in delom organizacij. Skupnih sestankov ni več, ali so le redki, še ti so postali enolični in formalni. So celo nekatere organizacije, ki skličejo le enkrat letno skupaj člane in to za občni zbor, a udeležba je tako slaba, da se komaj sestavi odbor in da komaj odborniki zvolijo sami sebe.

Do tega mrtvila je prišlo stopnjema. Iz nekdanjega navedenja, je to poligoma prihajalo v redno večjo in večjo mladost, ter do popolne brezbrzičnosti večine emigrantov do svojih organizacij, ter končno do tega, da so se ti svoje organizacije pričeli celo izogibati. Teh je danes največ. Na drugi strani pa so si tudi organizacije same tako omejile svoj krog, da jih mnogo sploh ni moglo pristopiti k njim in so ti ostali tako neorganizirani že od začetka. Končna slika vsega je torej danes ta, da se kaže v emigrantskem življenju v tem središču popolna brezbrzičnost.

Seveda bi bilo treba preiti, predno bi se sploh skušalo iskati poti k novi oživitvi in dognu iz te težke krize, ki iskanju vzrokov tega položaja in to odkrito, jasno in ne glede na levo ali desno. V teh vrstah tega

še ne bi hotel. Hotel bi le, da bi se morda s tem pričela dostojna anketa, o tem najvažnejšem vprašanju naše emigracije. Gotovo so bolj poklicani kot jaz, da o tem govorijo in govorili bodo vsi, ki jim je na srcu naša organizacija taka, kot bi morala biti.

Danes bi le hotel poudariti kake važnosti bi bila za vse nas emigrantska organizacija, ki bi nas lahko predstavljala kadarkoli in kjerkoli, ki bi bila upoštevana kot pravi zastopnik naših hoteljen in naših pogledov in morda tudi vseh naših, ki ne morejo biti zastopani, in to organizacija v kulturnem in političnem središču našega naroda. Ta poudarek ne risi le na tem, da bi si nadejali čast predstavljanja neke skupine na svečanostih. Ne! To bi bila morda zadeva onih s časa »laborov«, in »čitalnic«, ki so svojo nalogo častno rešili, a so danes le še zgodovinsko dejstvo. Predstavljeni bi morali biti kot enota, kulturna in politična, ki ji lebdi pred očmi del teškega slovenskega problema, ki bi ga moralo povsod čuvati in se zanj izpostavljal tako, kot je to v interesu vsega slovenskega naroda in Jugoslavije. Če bi zagrabil svojo nalogo tako, bi nam bila naravna pot v razvoju odprta in ne bi nas motili osebni, čisto ozki, pogledi iz naših ozkih razmer. Tudi bi ne bilo mrtvila.

Mi, mladi, nismo še tako zarili v razne starinske politične in slične zveze in morda bi mi našli pot iz tega mrtvila. Na nas je tudi odgovornost za naš čas.

— Opazovalec —

VIJESTI IZ ORGANIZACIJA

EVIDENCIJA KARTE ZANIMANJA

Upozoravamo sve naše emigrante-posjednike plave karte zanimanja da moraju u TOKU MJESECA MAJA O. G. evidentirati svoje karte zanimanja kod državnih policijskih vlasti, a gdje nema drž. policije, tada kod sreskih načelstva ili gradskih poglavarstva.

Troškova nema nikakvih, već treba samo kartu zanimanja podnijeti vlastima na uvid bez molbe i bez ikakove takse.

DOZVOLE BORAVKA

Upozoravaju se emigranti koji imaju dozvole boravka da ih moraju podnijeti na produženje barem mjesec dana prije nego im ističe rok, jer bi mogli inače imati neprilika.

Usmene novine O. S. »Istre« u Zagrebu

U subotu 7. o. m. održavaju se u društvenim prostorijama, Žerjavičeva 7, usmene novine Omladinske sekcije društva »Istra« u Zagrebu. Program je raznolik i zanimljiv. Uz jedno duže predavanje, bit će čitanje humorističkih pjesama, malih vijesti, a na koncu izvode članovi mandolinističke podsekcije par muzičkih točaka. Ulaz besplatan.

Sestanak »Tabora« u Kamniku

Kamnik, 4. maj 1938. Prvi povelikončni sastanak se vrši u nedjelju dne 8. t. m. ob 3 uri p. p. u gostilni G. Galjoza na Duplici pri Kamniku. Na dnevnom redu je določitev dneva in programa za običajni vsakoletni peš izlet v Kamniško Bistrico ter poročilo o društvenih zadevah. Vse članstvo našega »Tabora« kakor tudi prijatelje našega pokreta, vljudo vabimo da se istega zanesljivo in pounostevilno udeležijo. Člani, kateri posedujete »Karto zanimanja« plave barve (dovoljenje za zaposlitev) prinesite s seboj, ker mora biti v t. m. pregledana. — Odbor.

PREGLED DOVOLJENJA ZA ZAPOSILITEV

Opozarjamo vse naše emigrante, ki imajo dovoljenja za zaposlitev (plave barve), da jih morajo V TEKU MESECA MAJA T. L. dati v pregled drž. policijski oblasti, a kjer te ni, tedaj pa sreskemu načelstvu ali mestnemu glavarstvu.

Za pregled ni nikakih stroškov, treba je samo dati v pregled oblastem brez vsakih prošnji in taks.

Nov odbor društva »Soče« u Murski Soboti

Dne 18. marca t. l. je bil izbran nov odbor društva »Soče« u Murski Soboti, ki ga sestavljajo: Gabrijelečič F., predsednik, Skuk J., podpredsednik, Bizjak F., tajnik, dr. Vaden L., dr. Merhar B., dr. Kalin S., Vatrovac M., Požar Z., Klanšek S., Lah R. in Gomilšek L. odborniki.

Izlet Oml. sekcije »Istre«

U nedjelju 8. o. m. priredjuje Omladinska sekcija društva »Istra« u Zagrebu izlet na Sljeme. Sastanak u 7 sati ujutro na Ksaverskoj mitnici, tramvaj br. 14. Vodja puta Franović.

Novo poverjeničtvo za naš list u Mariboru

Prosvetno in podporno društvo »Nanos« u Mariboru javlja, da se je sastavil posebni tročlanski odbor, ki ima namen širiti naš list, pobirati naročnino itd., kar je prele vodil in delat neumorni tajnik pok. Ivan Majcen. Člani odbora su: načelnik Bizjak Ludvik, Betnavska 18, inkasant Jaklič Ivan pošt. zvan. u pokloju Ob. Brodu 7 in kot odbornik Žnidarič Ivan, trg. potnik, Gosposka 40. Vse naše naročnike in emigrante prosimo, da se obraćaju u zavezi našega lista na omenjeni odbor, ki jim bo postregel z zaželenim informacijama.

FRAN BARBALIĆ:

Hrvatski i slovenski jezik u crkvama Istre

(Nastavak III)

OSORSKI BISKUPI

1) IVAN DE RUBEIS (1.650-1.666) obavio je godine 1.654 kanonsku vizitaciju. Zapisnik o tom pohodu potpisalo je 12 svećenika, ali potpisali su se glagolskim pismenima.

Znamo iz spisa vizitacije obavljene u Osorskoj biskupiji godine 1.647-1.649, da se je u svim seoskim crkvama obavljala služba Božja glagolsko-rimskim obredom. Sinoda u Osoru godine 1.660 zaključila je da samo svećenici glagolaši smiju služiti misu na oltaru bez tablica. Iz Mletaka se iste ne mogu dobiti, pa valja čekati dok ih pošalju iz Rima.

2) ŠIME GAUDENTIUS (1.673-1.719) nalaze godine 1.674 dušobrižnicima svoje biskupije da moraju matice rodjenih i vienčanih koje su do sada vodili glagolski upisivati odsele najprije glagolski, a zatim latinski ili talijanski.

3) NIKOLA DRAŽIĆ (1.720-1.737) naredio je godine 1.732 župniku u Malom Lošinu da ne smije više voditi matice glagolski, nego latinski ili talijanski.

4) NIKOLA DINARIČIUS (1.746-1.757) prigodom vizitacije u župi Bali na otoku

Cresu propovijeda u crkvi hrvatski (ilirski) i pieva pontifikalnu misu glagolski.

ZADARSKI BISKUPI

1) LOVRO VENERIO (1.428-1.449) izdaje 4. decembra 1.439 povelju trećorecima glagolašima u Zadru kojim im doznajuje za sva vremena zemljište, posjed i crkvu Sv. Ivana Krstitelja sa svim što posjedu pripada u i izvan zidina grada Zadra. Ovi su trećoreci glagolaši, zato, jer su Hrvati, bili u mjesecu aprilu 1.936 potierani iz o-voga grada. Oni su u svojoj crkvi sve do sada propovijedali hrvatski i vršili cijelu crkvenu službu Božju glagolski, a sada je i to nakon toliko stoljeća silom prestalo.

Zadarska biskupska sinoda zaključila je godine 1.460 i godine 1.566 ponovila ovaj zaključak, da svećenici glagolaši mogu svaki dan pjevati misu u crkvama Sv. Donata i Sv. Simuna, dok za druge crkve u Zadru treba da traže dozvolu od nadbiskupa ili njegova vikara. Ali kada svećenik glagolaš postane članom zadarskog kaptola takva mu dozvola ne treba.

2) MUTIUS CALINUS (1.555-1.566) zagovara na saboru u Tridentu godine 1.568 neka se Evandjelje pieva u narodnom je-

NAŠA KULTURNA KRONIKA

USPJEH NAŠEGA KOMPOZITORA MIHOVILA LOGARA

Ljubljansko »Jutro« od 13. o. m. j. donosi razgovor s kompozitorom Mihovlom Logarom. Logar je rodom iz Istre. Ovih dana je dobio nagradu »Ovijete Zuzorić« u iznosu od 20.000 dinara za najbolju operu koju je komponirao na tekst Cankareve »Pohujšanje v dolini šentflorijanski«. — Logar je uglazbio više djela za klavir i orkestar. Napisao je pet gudalačkih kvarteta i veći broj kompozicija za komorne ansamble. Na području simfonijske glazbe ustvario je simfoničku pjesmu »Vesna«, zatim »Tokato« za klavir i orkestar, »Serenadu« itd. Za »Vesnu« i za ciklus »Legenda o Marku« (na francuskom jeziku po narudžbi iz inozemstva) dobio je dva puta nagradu.

Već 10 godina djeluje kao profesor za klavir i instrumentaciju u Glazbenoj školi u Beogradu.

Naši u »Ljubljanskem Zvonu«

Naši kulturni delavci su u to število prispevali: Ivo Brnčić priobčuje del svojega zanimivega »Dnevnika iz jetišnice«, Oskar Šavli nadaljuje z razpravo »Narodnostno stanje v Julijski Krajini in Beneški Sloveniji v l. 1921.« Med knjižnimi ocenami je objavljena Pavšičeva kritika Kreftove »Velike puntarije«, A. Budal ocenjuje Potrčevega »Sina« in Golieve »Pesmi« V. Pavšič se bavi s knjigo Mare Husove »Živa plamenica«.

Alojz Gradnik: »Večni studenci«

Pred kratkom je izšla nova zbirka pesmi dr. Alojzija Gradnika pod naslovom »Večni studenci«. Zbirka obsega okrog petdeset pesmi, ki po večini niso hile še nikjer objavljene. Osem dvobarvnih lesorezov Božidaria Jakca ilustrira z odličnim učinkom in se njegova grafična umetnost zelo dobro prilaga Gradnikovim pesniškim vizijam.

Kritika o Čermeljevi knjigi

»ČAS«, revija Leonove družbe v Ljubljani (Letnik XXXII, VII—VIII, 1937-38) prinaša to le kritiko o knjigi dr. Lave Čermelja:

Dr. Lavo Čermelj: Slovinci in Hrvatje pod Italijo. Ljubljana 1938. S prilogom: Etnografska karta Julijske Krajine, Beneške Slovenije in Zadrške pokrajine. — Drobna knjižica z bogato, skrbno zbrano in vzorno obdelano vsebino, ki obravnava po uradni (italijanski) statistiki stanje našega, slovenskega in hrvatskega življa v Italiji. Prezanimiva študija vsakomur, ki ima kaj smisla in srca za usodo našega naroda. Število prebivalstva po občinah se primerja po štetjih od l. 1869 do 1936, nadalje po starosti, spolu in stanu (neporočen, poročen, vdovel), prirodnem prirastku in pridobitnem poklicu v l. 1936, po rojstnem kraju l. 1931, po občevalnem jeziku l. 1921, in sicer za vsako pokrajino posebej, za tržaško, goriško, puljsko-reško (istrsko), videmsko in zadrsko. V tej knjižici imamo pregled Slovencev v nekdanji Benečiji in Hrvatov v južni Italiji (Campobasso). Lepi in nazorni so diagrami prebivalstva po spolu, starosti in stanu. Čermeljeva študija je vsega priznanja vredno delo, ki v polni meri dopolnjuje delo bratov Pircev: »Zdravje v Sloveniji«, Dal Bog, da dobimo čim prej še pregled našega naroda v nekdanji Avstriji, sedaj Nemčiji in na Madžarskem, pregled po dr. Čermeljevem vzorcu!

DRAB.

PROMOCIJA

Na zagrebaški medicinski fakulteti je bil promoviran za doktorja vsega zdravljenja rojak Drago Milavec, doma iz Ljubljane, rojen v Trstu. Iskreno čestitamo! — (Agis)

Stoletnica dr. Hinka Dolence

Dne 1. maja t. l. je poteklo sto let odkar se je rodil na Razdrtm dr. Hinko Dolence, klasik krajepisne in lovske proze. Njegova rodbina poteka iz Sv. Križa pri Trstu, odkoder se je preselila na Notranjsko. Študiral je na Reki, kjer je bil učenec pisatelja Janeza Trdine, maturiral je v Senju, visoko šolo je študiral na Dunaju in v Gradcu ter l. 1864 promoviral na doktorija prava. Stopil je v sodno službo in se poročil s hčerko Miroslava Vilharja s Kalca ter služboval dalj časa v Ljubliani. Njegovo ime ni dokaj poznano v naši literaturi, dasi bi mu bilo treba pripisati več zaslug, ki ne bi smele biti pozabljene. Uveljavil je v slovenski prozi notranjsko pokrajino in njen življenski stil, in bil poleg tega klasik lovske proze. Bil je eden najboljših učenecv Frana Erjavca. Spisal je precej originalno zasnovanih krajepisnih črtic. Toda većjih literarnih ambicij ni imel in je njegovo življenje poteklo v prijetnem toku, proti koncu tudi izven političnega življenja, v katerem se je le malo udeleževal. Imel je prijateljske stike z vsemi tedanjimi našimi literati: Jurčičem, Levstikom, Levcem in dr. Tavčarijem. Njegovo delo na tem področju ni obsežno. L. 1882 je objavil v »Ljublj. Zvonu« spis »Izza mladih let«. Najboljše, kar nam je zapustil, je l. 1921 zbral dr. Janko Šlebinger in izdal njegove črtice pod naslovom »Izbrani spisi«. (Izdala ZKD, založila Tiskovna zadruga). — Umrli je na svojem posestvu 9. decembra 1908.

† FRANJO GREGORIČ

Dne 13. aprila t. l. je nenadoma umrl v Beogradu naš rojak Franjo Gregorič, član uprave Saveza SKJ in viši žel, svetnik ministarstva v Beogradu. Pokojni se je rodil l. 1887. v Prvačini. Že v mladosti se je pridno udeleževal pri Sokolu. Z našimi političnimi in kulturnimi delavci je delil v času svetovne vojne vse težave internacij. Po svetovni vojni je služil po raznih mestih države, dokler ni prišel v Beograd. Pogreba so se udeležili v polnem številu naši emigranti in druga društva pri katerih je deloval. Pokopan je bil z vsemi vojaškimi in sokolskimi častni Sozljaje!

SMRT MALE ISTRANKE

New-York, 22. aprila 1938. — U ponedjeljak 11. o. m. umrla je učenica jugosl. škole Irma Čop, kći Vjekoslava Čopa iz Rijeke i majke iz obitelji Mohović iz Mošćeničke Drage.

Sprovod je bio vrlo dirljiv, a vijence su položili roditelji, Jugosl. škola kao svojoj učenici i Jug. Sokol kao svojoj naraštajki.

Bila joj laka zemlja, a roditeljima, baki i djedu, kao i ostaloj rodbini ovajde i u domovini toplo sauešće.

Mary Vidošić,

učiteljica Jugosl. škole u New-Yorku.

IZ UPRAVE

Gosp. Dinko Brumnić, pretsjednik društva »Istra« u Zagrebu, darovao je za Socijalni ostsjek 300 dinara, a u fond lista »Istre« 200 dinara namjesto vijenca kojega nije mogao položiti na grob svome nezaboravnom ocu, koji je umro u Lindaru.

Socijalni ostsjek i uprava »Istre« najliepše zahvaljuju.

*

Sanković Davorin, Kastav: Vaša pretpata je plaćena do 1. X 1938.

*

U FOND »ISTRE« BROJ 18

N. N., Zagreb D 30.—

Brumnić Dinko, Zagreb D 200.—

U prošlom broju objavljeno D 42.865.60

Ukupno D 43.095.60

ziku iza kako je bilo otpjevano latinski, kao što je veli običaj u Dalmaciji, budući da se time vjernici mnogo okorišćuju. Veli da je kušao ukinuti postojeći običaj u Zadru, da se kod latinske mise čita Epistola i Evandjelje hrvatski (ilirski), ali je na molbu zadarskih bratovština (Confraternie) uspostavio stari običaj. On izvješćuje nadalje da je u cijeloj Dalmaciji običaj da se čitavo Bogoslužje (officia sacra) obavlja na hrvatskom (slavenskom) jeziku i da on nije ni pomislio da taj običaj ukine.

Blažena vremena i blaženi ljudi koji su ih uživali. Danas vidimo da se ti stari običaji ukidaju s pravim užitkom samo zato jer su ili glagolski ili hrvatski. Zato su i morali nedavno naši trećoreci glagolaši napustiti Zadar.

U Zadru se je godine 1.579 držao crkveni sabor zadarske i splitske crkvene pokrajine. Tom je saboru prisustvovao kao apostolski vizitator biskup grada Verone. Na tom saboru zaključilo se bilo da biskup prigradom svećane mise moraju narodu propovijedati hrvatski (ilirski). Ako hrvatski (ilirski) ne znadu neka nauče za spas duša. Na istom je saboru zaključeno da se nekoje nabožne knjige prevedu na hrvatski (ilirski) jezik. A danas?

3) OKTAVIJ GARZADORI (1.624—1.639) bio je ujedno i apostolski vizitator pokrajine Dalmacije. On je godine 1.625.

dostavio Kongregaciji Propagande u Rimu dva golemo sveska, folio formata, od kojih jedan ima više od 1.400 strana u kojima izvješćuje o crkvenim prilikama u Dalmaciji i o sveopćem vršenju glagolsko rimske liturgije.

4) VINKO ZMAJEVIĆ (1.713—1.745) traži godine 1.725 od mletačke vlade da ga ovlasti da se može obratiti u Rim za pripomoć za održavanje glagolskog (ilirskog) sjemeništa u Zadru. U biskupiji ima preko 70 glagolskih župa. Na ovima su samo svećenici glagolaši, koji ni ne poznaju drugoga jezika. Pa što je učinio mletački Senat? Misli čete da se je usprotivio? Ne, ne, on je nadbiskupu Zmajeviću podijelio zatraženo ovlaštenje. A danas?

PAPA BENEDIKT XIII. dopušta godine 1.729. da se doznače tri nadarbine za održavanje Zmajevićeva sjemeništa u Zadru u kojem će se odgajati budući svećenici glagolaši koji će služiti samo glagolsku liturgiju. Papa stavlja to sjemenište pod neposrednu zaštitu sv. Stolice i opunomoćuje zadarske nadbiskupe da s njim upravljaju kao delegati Sv. Stolice.

Nadbiskup Zmajević izvješćuje godine 1.740 mletačku vladu kako se on nađa da će baš po glagolskom rimskom kleru privedi jedinstvu crkvenome grčko-istočne Slavene (Svršit će se.)